

EVREN KÜÇÜK, TÜRKİYE-FİNLANDİYA İLİŞKİLERİ (1917-1980), ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI, ANKARA 2017, 244 S.*

Book Review: Evren Kucuk, Turkey-Finland Relations, Ataturk Research Center Publications, Ankara 2017, 244 p.

Süleyman BOZDEMİR**

Bu çalışma aslında, yazarın yüksek lisans tezinin 2017 yılında yeniden düzenlenerek yayınlanmış halidir. Atatürk Üniversitesi'nde lisans ve yüksek lisans derecelerini alan yazar doktorasını ise Ankara Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans ve doktora çalışmaları sırasında Finlandiya, İsveç ve İngiltere'de bulunmuş, Stockholm Üniversitesi'nde de misafir doktora öğrencisi olarak eğitim görmüştür. Bunların dışında

yazarın *Iran ve İsveçli Subaylar, Türkiye-İsveç İlişkileri (1914-1938), Savaşta Diplomasi: Adana-Yenice Gizli Görüşmeleri* adında kitaplarıyla çok sayıda ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış makaleleri mevcuttur. Yazar yüksek lisans derecesini aldıktan sonra Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi olarak ders vermeye başlamış, doktora derecesini aldıktan sonra da Kastamonu Üniversitesi'ne öğretim üyesi olarak atanmıştır.

* **Makale Geliş Tarihi: 31.01.2021** **Yayına Kabul Tarihi: 18.04.2021**

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: suleyman.Bozdemir@saglik.gov.tr,
ORCID: 0000-0002-2288-1545.

EVREN KÜÇÜK, TÜRKİYE-FİNLANDIYA İLİŞKİLERİ (1917-1980)

Hâlihazırda Kastamonu Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmakta ve lisans-yüksek lisans düzeyinde dersler vermektedir.

Eserin önsözünde çalışmanın amacından, kapsamından ve çalışma çerçevesinde yararlanılan arşivlerden bahsedilmiştir. Eserde *Finlandiya Dışişleri Bakanlığı Arşivi, Birleşik Krallık Milli Arşivleri, T.C. Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivleri, Cumhurbaşkanlığı Arşivi, TBMM Arşivi, Kızılay ve Genelkurmay ATASE* gibi çok çeşitli arşivlerden yararlanılmıştır. Yazarın da belirttiği gibi T.C. Dışişleri Bakanlığı Arşivi'nden kapalı olduğu için yararlanılamamış ve bunun eksikliği de önsözde belirtilmiştir.

Kitap giriş hariç dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kısaca Finlandiya'nın kısa tarihi ve Osmanlı-Fin ilişkilerinden, ikinci bölüm Türkiye ve Finlandiya arasındaki diplomatik ilişkilerden, üçüncü bölüm Türkiye-Finlandiya arasındaki ekonomik ilişkilerden, dördüncü bölüm ise Türkiye-Finlandiya arasındaki kültürel ilişkiler ile Türklerin Finlandiya'ya olan ilgisi ve Türk aydınlarının gözüyle Finlandiya başlıklarından oluşmaktadır.

Giriş bölümünde yazar Türk-Fin ilişkilerine dair 6 varsayımdan bahsetmiş ve çalışmanın bu varsayımlar üzerine kurgulandığından söz etmiştir. Birinci bölümde Finlandiya'nın ülke profili sunulmuş, coğrafi özellikleri tarif edilmiş, kısa tarihi verilmiş, bağımsızlığı, iç savaşı, Osmanlı'nın Finlandiya'yı diplomatik olarak tanıması ve Osmanlı-Fin Dostluk Antlaşması ele alınmıştır. Ardından, I. Dünya Savaşı'nda Ruslara esir düşen Türklerle iletişim kurulması, yardım ulaştırılması ve karşılanmasında Finlandiya'nın konumu ve rolünden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Finlandiya ve Türkiye arasındaki diplomatik ilişkileri; Atatürk Dönemi, İnönü Dönemi, 1950-60 Dönemi, 1960-80 Dönemi olarak incelemiştir. Finlandiya'nın Türkiye'de, Türkiye'nin Finlandiya'da temsil edilmesine dair mütekabiliyet ilkesine uymayan bir uygulamadan bu bölümde bahsetmiştir. Cevdet Sunay'ın daveti üzerine Fin Cumhurbaşkanı'nın Türkiye ziyareti ve Fin Cumhurbaşkanı Kekkonen'in

dönemin Türk Cumhurbaşkanı'nı (Cevdet Sunay) daveti üzerine Fahri Korutürk'ün Finlandiya Ziyareti, Fin Sosyal Demokrat Partileri'nin daveti üzerine CHP Genel Başkanı sıfatıyla Ecevit'in Finlandiya ziyareti 1960-80 dönemi kapsamında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Türkiye-Finlandiya arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler ele alınmıştır. Türkiye ve Finlandiya arasında imzalanan Seyri-Sefain Antlaşması adımıyla ekonomik ilişkilerin karşılıklı olarak geliştirilme niyetinde olduğu gözlenmiştir. İki ülke merkez bankaları arasındaki ilişkiler, Finlandiya'nın Türkiye'den ithalatı ve ihracatı, Finlandiya'nın İzmir'de fuara katılımı ve kısaca Finlandiya'nın endüstriyel kalkınma hamlesi incelenmiştir. T.C. Hükümeti tarafından bir gemi satın alınıp S/S Karadeniz ismi verilerek seyyar bir sergi projesi başlatılmış, bu gemi Kuzey Avrupa'ya kadar çeşitli limanlarda Türk ürünlerini tanıtmıştır. Son olarak Helsinki'ye varan bu seyyar sergi gemisi de bu bölümde incelenmiştir. Bu bölümde son olarak yazar Türkiye'de istihdam edilen Fin uzmanları incelemiştir. Genelde üniversitelerde belli bir maaş karşılığı ve hatta dışarıya döviz götürebilme sınırlı serbestisiyle akademisyen uzmanlar yazarın da mezunu olduğu köklü üniversitelerden *Atatürk Üniversitesi* ve *Ankara Üniversitesi* görevlendirilmişlerdir. Tamamı bakanlar kurulu kararıyla yapılan bu görevlendirmeler arasında *Sünerbank'a* ve *Harita Genel Müdürlüğü'ne* de çeşitli Fin uzmanların istihdamları da vardır.

Dördüncü ve son bölümde yazar Türk bakış açısıyla Fin halkı ve memleketini özellikle Türk aydınlarının hatıra ve notlarıyla anlatmıştır. Beyaz Zambaklar Ülkesi kitabının Finlandiya tanıtımına etkisinden de Türkiye'de gördüğü rağbetten kaynaklı bu bölümde bahsetmiştir. Finlandiya Türkleri olarak anılan Finlandiya'daki Tatar Türk Toplumunu onların tarihini, oraya nasıl geldiklerini, orada kalmak için Osmanlı Diplomata taleplerini, Osmanlı'dan beri Türkiye'ye bağlılıklarını, kurduğu derneklerini, eğitim durumlarını ve güncel çalışmalarını Finlandiya'daki Türkoloji çalışmalarını incelemiştir. Ayrıca kitapta 32 adet fotoğraf, belge, gazete gibi ekler çoğu arşivlerden birkaç tanesi özel çekim olarak mevcuttur.

EVREN KÜÇÜK, TÜRKİYE-FİNLANDIYA İLİŞKİLERİ (1917-1980)

Türkiye-Finlandiya ilişkileri (1917-1980) kitabı bağımsızlığından bugüne Fin ve Türk milletlerinin tarihi ilişkisinin gerek milletlerce gerek hükümetlerce kurulmak ve geliştirilmek arzusu içerisinde olduğunu göstermektedir. Bazı dönemlerde siyasi tarafsızlık, bazı dönemlerde iç karışıklıklar, çoğu zaman da coğrafyanın uzaklığı bu ilişkilerin gelişmesine engel olsa da çalışmada karşılıklı bir niyetin mevcudiyeti anlatılmaktadır. Finlandiya'nın bağımsızlığından 1980'e kadarki Türk-Fin ilişkileri kronolojik bir sırayla anlatılmıştır.

Sadece Finlandiya alanında çalışmak isteyenler için değil, İskandinavya, Baltık, Rusya, Polonya, Türk Dış Politikası gibi birçok alanda çalışacaklar için de kaynak olacaktır. Özellikle her sayfasında mevcut dipnotlar araştırmacılar için yol gösterici bir zenginliktedir. Daha çok yakın çevre ve süper güçler üzerine çalışılan ülkemiz literatüründe nispeten daha az kaynak bulunan bu alana ciddi bir katkı sunduğu inkâr edilemez.

Kitap günümüz tartışmalarına girmemiş fakat bu kitabın bu anlamda eksikliği değil sınırlı bir alanda yani 1917-1980 yılları arasında konuyu incelemesinden kaynaklıdır. Buna rağmen dipnotlarda bazı güncel durumlara da yer verilmiştir.

Kitabın büyük oranda idealist kısmen konstrüktivizm ve kısmen realist bir düşünce ekolünden temellendiğini söyleyebiliriz. Zira Atatürk tarzı dış politikaya da yakın bir düşüncedir. Finlandiya ile ilişkilerde barış zeminli ve iyi niyetli ilişkiler iki taraf için de idealizm zemininde yürütülmüştür. Sovyetleri tahrik etmemek için Finlandiya ile çeşitli antlaşmalara girmemek ve elçilik seviyelerinde mütekabiliyete uymamak ise Türkiye için realizm zeminli bir politikanın sonucu olmuştur. Fin halkının Türklerle akrabalığından birçok diplomatik görüşmede bahsedilmesi ve Finlandiya Türkleri'yle bağların korunması ise Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemi devlet adamlarına kadar konstrüktivizm ekolünde politikalar olmuştur.

Kitap akademik bir çalışma olmasına rağmen herhangi bir okurun sıkılmadan okuyabileceği şekilde akıcı bir dille yazılmıştır. Kitapta bazı diplomatik terimler geçmektedir. Meselâ Fransızca *agrément* kökünden gelen ve dilimize *agreman* olarak giren kelime dışında alan dışından birinin anlamını bilemeyeceği ve açıklanmamış bir terim bulunmamaktadır.

Kitaptaki bilgiler, dipnotlar ve kaynakça aracılığıyla tarihi ve adresine kadar bildirildiğinden sahilğine dair şüphe barındırmamaktadır. Her sayfasında gösterilen kaynak dipnot şeklinde belirtilmiş ve bazı durumlar ayrıntılıca açıklanmıştır.

Eser ders kitabı olarak kurgulanmamış fakat ilgili alanda verilecek bir ders için o nitelikte de kullanılabilecek kapsam ve sistematige sahiptir. Örneğin seçmeli ders olarak uluslararası ilişkiler bölümlerinde Fin Tarihi, Fin Kültürü gibi dersler müfredat olarak eklenirse ders kitabı olarak değerlendirilebilir. Henüz Türkiye’de Fin Dili ve Edebiyatı, Fin Dili ve Kültürü gibi bölümler yok fakat açılması halinde müfredatında bu alanda bir ders mutlaka olacaktır. Bu eser de o bölümlerin temel kitaplarından olacaktır.

Eser hakkında genel bir değerlendirme yapılacak olursa; Finlandiya’yla diplomasi alanında benzeri az eser bulunmakla birlikte diğer eserlere nispetle öne çıkmaktadır. İyi ve detaylı bir araştırma, doğru bir kurgu, ne akademik dilin sıkıcılığı ne konuşma dilinin ciddiyetsizliği, sade ve bilimsel bir dil, akıcı bir kurgu. Olumsuz gördüğüm yan ise basımda kelime eksikleri ve imla eksikleri kaynaklı hatalardır. Bu da basım sırasında yayınevi ya da yayına hazırlayan tarafından gözden kaçmış olabilir. Söz konusu eser, Türk-Fin ilişkilerine dair literatüre önemli bir katkı yapmaktadır.